

ПЕРЕДМОВА

Черговий випуск збірника наукових праць «Актуальні проблеми держави і права» містить ґрунтовні теоретичні й практичні розвідки вчених у різноманітних сферах юриспруденції. У збірнику аналізуються загальнотеоретичні проблеми сучасної юридичної науки, висвітлюються конституційні та адміністративно-правові механізми забезпечення сталого розвитку України, відображається роль міжнародного права у вирішенні нагальних проблем в умовах глобалізації, досліджуються актуальні питання протидії злочинності й удосконалення судової та правоохоронної систем, розкриваються інші особливості реформування правової системи України.

Матеріали першого розділу збірника присвячено теоретичним та історичним дослідженням держави й права України. Справедливо зазначається, що побудова в Україні демократичної держави потребує втілення принципу поділу влади в механізмі функціонування та реалізації державної влади. Для осмислення ролі цього принципу у світі загалом і в Україні зокрема доцільним є висвітлення процесу формування вчення про поділ влади. Цікавим із практичної позиції є проведений аналіз підзаконних нормативно-правових актів, якими врегульовано відносини у сфері оборони. Заслужовує на увагу також висновок про необхідність нормотворчого розмежування стратегій реформування національної безпеки й національної оборони України шляхом прийняття окремого підзаконного нормативно-правового акта – Концепції розвитку сфери національної оборони України. Актуальними є вивчення питання про співвідношення правової поведінки та правосвідомості, їх характеристика в теоретико-онтологічному аспекті.

Особливий інтерес складають такі історико-правові дослідження: щодо генези права як соціального явища, що має значення для виявлення позитивних або негативних наслідків їх впливу на функціонування й ефективність правових інститутів і системи права в цілому; щодо проблем захисту релігійних почуттів християн у правовому регулюванні торгівлі в Російській імперії на межі XIX–XX століть; щодо протидії розкраданню соціалістичної власності в Україні в другій половині 1940-х років.

Значна частина статей у представленому читачеві збірнику висвітлює конституційні механізми забезпечення сталого розвитку України, адже проблема фактичної, а не лише формально зафіксованої гарантованості й забезпеченості всіх конституційних норм для кожного громадянина України нині має першочергове загальнодержавне значення. Автори дають характеристику стану забезпечення реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність в Україні шляхом аналізу основних життєво важливих проблем, які заважають реалізації права на підприємницьку діяльність. З огляду на те, що в Україні здійснюються системні перетворення, які спрямовані на реформування системи місцевого самоврядування та водночас супроводжуються загостренням соціально-правових протиріч, науковці приділяють увагу питанню про попередження конфліктів в органах місцевого самоврядування як одного з найбільш ефективних засобів, призначених для мінімізації конфліктів у правовій сфері.

Не менш важливе прикладне значення в умовах широкомасштабних соціально-економічних і суспільно-політичних змін має дослідження провідними вченими проблем оптимізації системи публічної влади та окреслення шляхів удосконалення адміністративно-правового забезпечення її функціонування. Нині стає необхідним переосмислення концептуальних засад побудови тих чи інших правових інститутів з урахуванням вимог сьогодення, узгодження їх із нагальними потребами суспільства. Справедливим є твердження, що проведення адміністративної реформи повинне супроводжуватися формуванням сучасної кадрової політики в органах внутрішніх справ України, причому української за своїм характером, демократично-правової за своєю професійно-функціональною орієнтацією та високодуховної за морально-етичними принципами. Авторами доведено необхідність оновлення й систематизації чинних нормативно-правових актів щодо статусу та організації діяльності правоохоронних органів, запропоновано основні розділи Концепції проходження державної служби в органах внутрішніх справ України. В умовах реформи кримінальної юстиції актуальним є продовження наукових теоретичних розробок проблем функціонування системи органів та установ Державної кримінально-виконавчої служби України, адже сучасне наукове обґрунтування діяльності цієї служби оминає питання адміністративної діяльності в згаданих органах та установах.

Заслужовують на увагу статті, спрямовані на розкриття основних завдань і стратегічних напрямів удосконалення діяльності правоохоронних та судових органів України, ключовою метою роботи яких має бути захист, охорона й відновлення порушених, невизнаних та оспорюваних прав

осіб у публічно-правових відносинах. Автори наголошують на науковому осмисленні чинного кримінального законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища з позицій нових підходів. Учені досліджують проблеми судової практики як засобу обмеження суддівського розсуду в кримінальному праві, висвітлюють особливості мотивування слідчим рішення про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Також науковці розглядають етапи становлення й удосконалення засобів фіксації аудіальної та візуальної інформації в слідчій і правоохоронній діяльності з моменту виникнення до виділення їх в окремі негласні слідчі (розшукові) дії.

Окремий розділ збірника містить статті, які дозволяють ознайомитися з актуальними проблемами у сфері міжнародного права, європейського права й порівняльного правознавства. Ученими порушується питання про визначення терміна «основні принципи міжнародного права», а також аналізується зміст нормативних вимог основних принципів міжнародного права як основи сучасного міжнародного правопорядку. Автори визначають сутність, ознаки міжнародних конфліктів і їх види, що дає необхідний матеріал не лише для оцінки таких подій у міждержавному вимірі, а й для розуміння впливів, які вони здійснюють практично на всі сфери внутрішньодержавного будівництва та суспільного життя.

Важливість дослідження й формування правильних підходів щодо визначення системи European Civil Procedure, її внутрішньої побудови та взаємодії з національною системою цивільного процесуального законодавства обумовлюється фактом, що European Civil Procedure відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні доступності судового захисту для жителів держав-членів Європейського Союзу, а також забезпечує рівні права й умови для участі в загальноєвропейських процедурах громадян третіх держав, що не є членами Європейського Союзу.

Спираючись на доктринальні дослідження та міжнародну практику у сфері інтеграції національних правових систем до світового правового простору, доведено, що суть процесу створення гомогенного правового середовища у сфері судочинства в межах міжнародних (європейських) інтеграційних організацій відповідно до моделей, запропонованих інститутами Європейського Союзу, Ради Європи, Організації Об'єднаних Націй, адекватно відображає інститут гармонізації. Правова гармонізація є саме тим заходом, що сприятиме зближенню й узгодженню національної системи судоустрою та статусу суддів із загальновизнаними міжнародними стандартами з метою досягнення несуперечливого законодавства, усунення юридичних колізій і наявних недоліків системи судочинства в Україні.

Низку статей у збірнику присвячено актуальним питанням окремих галузей сучасної юридичної науки, а саме: вивченню європейських стандартів права працюючих жінок на охорону материнства, проголошених в актах Ради Європи та Європейського Союзу, і ступеню їх імплементації в національне трудове законодавство; науково-теоретичному дослідженню місця й ролі правових актів Верховного Суду України в системі джерел трудового права з огляду на стан розвитку суспільства й держави, гостру необхідність якісної кодифікації трудового законодавства; визначенню та характеристиці принципів цивільного права України, співвідношенню цього поняття з поняттям «засади цивільного законодавства України» (у результаті чого робиться висновок про необхідність адаптації цивілістичної концепції, принципів цивільного права й засад цивільного законодавства України до європейського приватного права на основі DCFR); розгляду організаційно-правового порядку передачі громадянам України у власність земельних ділянок для ведення фермерського господарства із земель державної або комунальної власності з огляду на існування низки прогалин і протиріч в організаційно-правовому механізмі їх передачі, що може призвести до неправильного застосування на практиці законів України, та іншим проблемним питанням.

Сподіваємось, що наведені матеріали, які віддзеркалюють різноманіття сучасної наукової думки в багатьох сферах юридичного буття, зацікавлять широке коло читачів, зокрема студентів, науковців і практиків, а також усіх, хто цікавиться розвитком правового життя нашої держави.

Сергій КИВАЛОВ,

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
президент Національного університету
«Одеська юридична академія»,
народний депутат України